

Gondolatok zászlótartó hőseinkről az I. világháború csatái és a Trianon utáni emlékművek fényében

A zászlótartó az a vitéz katona, aki úgy indul a csataterre, hogy az általa felmutatott zászlót az ellenséges katonák mind látják, és meg akarják szerezni a zászlótartótól, aki (mivel mindkét kezében a zászlót fogja) önmaga testi épségét nem is képes megvédeni, de élete árán is mindent megtesz a zászló megvédéséért, melyre a zászlóavatáskor esküt tett. A zászlótartó vitézi bátorsága és helytállása kimagasló értéket képvisel a magyar hadtörténetben.

Az I. világháború az ipari termelési háttér és a gépi technikai fejlettségi szintek csatasorozata volt: ennek okán kiemelten fontos megemlékeznünk azokról a hős magyar vitézekről, akik ezekben az iszonyatos veszteségeket, tömegmészárlást jelentő küzdelmekben is megmutatták, hogy milyen fontos megőrizni nemzeti zászlónkat.

Kevéssé ismert világ ez, és a jelentőségét az is felmutatja napjainkban is, hogy számos szobor, zászlótartó ábrázolás született az I. világháborúban elesett magyar katonák emlékezetére, melynek megismerése nemzeti hagyományörzésünk fontos feladatai közé tartozik.

A zászlóbontás alapvető rítust jelent a magyar zászlóhagyományban! A zászlóbontás közismert fogalom a magyar hadtörténetben, de jelen van a politikatörténetben és a művelődéstörténetben is. A zászlóbontás fogalma szellemi értelemben is igazi hajtóerő! A neves történész, Kristó Gyula ekként fogalmazott 1985-ben egy sorozatkötet első számában: *„A jelen kötettel új sorozat indul útjára. Sorozatot indítani annyit jelent, mint bízni a jövőben, remélni azt, hogy az elkövetkező kutatások eredményei megtöltik majd a sorozat köteteit. De nem egyszerűen csak bizakodást jelent, hanem egy kicsit a jövő irányítását, birtokbavételét is. Egy sorozat mindig zászló, amely mögé fel lehet sorakozni. A zászlóbontás elmaradása folytán sok jószándék mehet veszendő-*

be, szétforgácsolódhat sok derék akarat, a zászlóbontás viszont együvé gyűjtheti mindazokat, akiknek szíve e zászlóért dobog. E sorozat a Dél-Alföld zászlaját hordozza fennen.” (1)

Ilyen zászlóbontás volt az Aracs folyóirat megszületése is, a délvidéki magyarság nemzetudatának és magyarság együvé tartozásának megerősítésében. Minden szellemi értékünk felmutatása nemzetlétünk ősi és értékteremtő alapjait óvja és teremti újjá, mely közösségi teret jelent a hagyományörzés jegyében.

Ennek okán egy könyvre hívnám fel itt a figyelmet! Magyarország legsokoldalúbb zászlószakértője, Cs. Köttrá Györgyi könyve 2011-ben jelent meg. Címe: *„Magyar zászlók. A honfoglalástól napjainkig.”* Igen értékes alkotás ez a könyv, mely a tartalma, a gondolatai és a számos színes kép alapján alpmű a magyar zászlótörténet iránt érdeklődők számára.

A magyar középkorból eredő zászlótartói esküre hívom fel most a figyelmet!

A zászlótartó esküje fejezi ki leginkább a felelősségvállalását: az életére kellett esküdnie a zászló megvédése tekintetében. A zászlótartónak meg kellett esküdnie arra, hogy ha a jobb kezét átlövik, vagy megvágják, akkor a bal kezébe veszi át, és ha ezt is sérülés éri, akkor a szájába kell vennie. (2) Megítélésem szerint a fenti zászlótartói eskü lelki tartalma jelenik meg a megvédés teljességére utaló *„foggal-körömmel”* magyar kifejezésünkben is.

A magyar szertartási rítusokra is érdemes utalni, mivel ezek a zászló magasztossági tartalmát is megadják. E rítusrend főbb elemei a zászló alá állás, a zászlókiosztás, a zászlómentés, a zászlószerzés, a zászlóavatás, a zászlóanyák, a zászlóanyai szalag, a zászlóavatás, az eskü, a zászlólengetés, a zászlófoszlány, a zászlólevétel, a zászlógöngyölés, a zászlóemelés.

A magyar hadtörténeti hagyomány különleges jelképe a zászló: a zászló tartó, amikor eskütétellel kézbe veszi felmutatásra és megőrzésre a zászlót, akkor ezzel egy egész jelképrendszert tart a kezében. A magyar zászló tartó különleges hadtörténeti szerepe kapcsán fontos rögzíteni, hogy a magyar nemzeti zászlónak a szülőföld, a haza, az ország jelképi szerepéről számos történeti adat szól.

A debreceni honvéd ezred tekintetében maradt fenn az alábbi I. világháborús történet: a heves harcban a zászló tartó sebesülése következtében az ezred lobogója majdnem az oroszok kezére jutott. Pacsi Sándor őrmester azonban hősiességgel kiragadta azt az ellenség kezéből. Tizenhárom Arany Vitézségi Éremet érdemelt ki az első világháborúban a 3. honvéd gyalogezred. (3)

A zászló az I. világháború kezdetekor is a haza, a katonai becsület és hősiesség jelképe volt. Az ellenség is a zászlót igyekezett megszerzeni, s az elvesztése olyan súlyos bűnnek számított, amely nyomán akár fel is oszlathatták az alakulatot.

A szerb fronton harcoló székesfehérvári császári és királyi 69. gyalogezred zászló tartói egy 1914 augusztusában sorra került csata során különösen helytálltak. A szerb tüzéségi és gyalogsági tűz miatt csak súlyos veszteségek árán sikerült kivonni a tűzcsapásból az életben maradtakat. Az ezred a mindössze néhány órás összecsapás során 14 tisztet és 360 fő legénységet veszített. Az ezredzászlóról senki sem tudott semmit. A „szakasz, melynél a zászló be volt osztva, igen erős és hatásos tüzet kapott”. „Horkay hadapród, zászló tartó, mindjárt az ütközet elején fejébe kapott telitalálatot, helyette, Nagy szakaszvezető utána röviddel szintén elesett és ugyanúgy jártak azok az emberek, akik a zászlót magukhoz vették.”

Kiss Károly hadapród volt a zászló tartó, aki gondoskodott arról, hogy a zászló ne kerüljön az ellenség kezébe. Ekként írt erről: „Saját állásunkra az orosz tüzéség a leggyilkosabb ágyútüzet zúdította. Az ágyúk és puskatűz a közeli rohamot készítették elő. A legádázabb tűzben

hallatszik szinte elhalóan Fehreler alezredes úr szava: »Zászló tartó, zászló tartó ki a tűzből, mentse meg a zászlót, biztos helyre a zászlóval!« Én Isten nevével ajkamon kiugrottam a zászlóval a lövészárokból s amilyen gyorsan csak tudtam a tartalék felé futottam, közben a legrémesebb ágyú és puskatűz üldözött. Amikor már egészen kimerülve hátra tekintettem, akkor láttam, hogy még három honvéd fut utánam. A kérdezősködésekre azt felelték, hogy az a feladatuk, hogy ha a zászló elbukik, ők felemeljék. Ezek után, mint egy óra múlva az orosz rohamra indult, de akkor már a zászló biztos helyen volt.“ (4)

Wass Albert 1947 decemberében írott A zászló tartó címet viselő versének néhány sorát idézem az örök zászló tartói minőség hangsúlyozása céljából:

„Hanem ott bent, a dúlt lépcsők alatt
valaki áll a ködön, egyedül.
Feszesen és szálfamereven.
Ruhája rongyos, arca beesett,
de áll és merev jobbjá markolja makacsul
a ködöt, mintha zászlót tartana.

Ő az: a zászló tartó névtelen legény.
Hűséggel áll és becsületesen,
mint akit ott felejtettek a nagy idők
néma jelként a véghetetlen éjben.”

Számos I. világháborús emlékmű a zászló tartó magyar katona jelképe révén fogalmazza meg a vitézi bátorság, a haza iránt érzett oltahatatlanság és rendíthetetlen szeretet, valamint a jövőbe vetett reménység együttes gondolatát. Ezen emlékművek mély érzelmi hatást gyakorolnak az arra feltekintő emberre napjainkban is. A lelki azonosulást teremtik meg a 100 évvel ezelőtt élt hős katonáinkkal, akikre emlékeznünk örök kötelességünk.

A jelen írásomhoz csatolt hat zászló tartó katonát ábrázoló emlékmű külön-külön és együttesen is az örök értékek jegyében fogalmazza meg a csatatérre menő vitézeink áldozatvállalását.

Budapest

Budapesten, az Új köztemetőben egy hatalmas emlékmű tetején olyan zászló tartó ábrázolás látható, melyen a katona a kegyelet jegyében tartja jobbjában nemzeti zászlónkat. Égre emelt bal keze a mennybe ment hősökre emlékeztet.

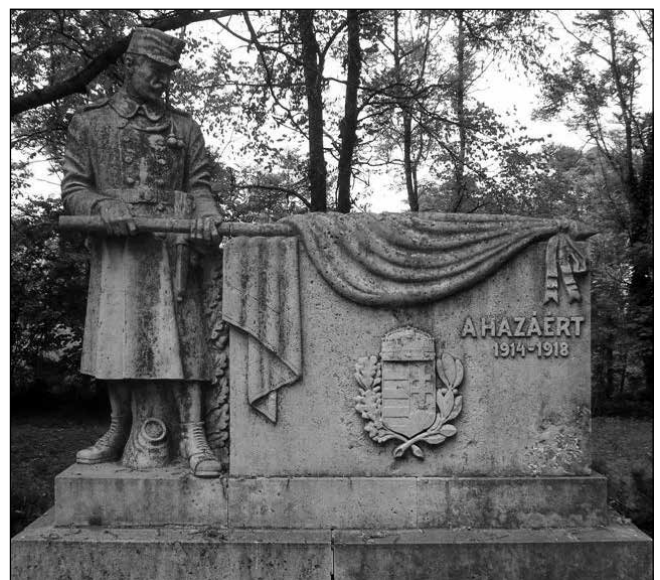

Kölesd

Kölesd emlékművén a rendíthetlenség jelképe megragadó: a zászló tartó katona testtartása erőt sugárzó, és a mindkét kezével fel emelve tartott zászló az örök hazaszeretet és a jövőbe vetett reménység kifejezője.

Érd

Szatymaz

Szatymaz hősi emlékműve a kegyeleti emlékezés igen magas értéktartalmát jeleníti meg. „A HAZÁÉRT” elhunyt katonák a nemzetért áldozták fel életüket: a zászló tartó által tartott zászló mint szemfedél jelenik meg ezen az alkotáson.

Tapolca

Tapolca emlékművén a zászlót tartó magyar vitéz a jobbában még fegyvert is tart: megítélesem szerint ez az ábrázolás egyszerre a kegyelet, a hősi megemlékezés és a fel nem adott harckészség jegyében született.

Tokaj emlékművének tetején az égre tekintő zászló tartó a jobbában tartja nemzeti jelképünket, a magyar zászlót; balját pedig a szívéhez emeli: ez utóbbi kézmozdulat egyszerre jeleníti meg számomra a kegyelet érzületét, valamint a zászló tartói eskü rendíthetetlen és magasztos jellegét. Dédnagymamám bátyjának Szulinszky Jánosnak (1874–1916) a neve is megtalálható a tokaji szobor talapzatán lévő emléktáblán, melyen az I. világháború tokaji hősi halottainak neveit rögzítették.

Tokaj

Ezek az emlékművek olyan mély, megrendítő és magasztos zászló tartó ábrázolásokat mutatnak napjaink embere számára, melyek az örök hazaszeretet és rendíthetetlen bátorság együttes értékrendje jegyében fogalmazzák meg a katonai vitézség előtti tiszteletadás követelményét: mindezt a reménység és az Istenbe vetett hit világképében gyökerezve teszik.

Zárógondolatként fontos rögzíteni, hogy a magyar zászló hagyomány és a magyar zászló tartók vitézi bátorsága olyan történelmi örökségünk, melynek üzenete máig hat. Ugyanolyan szeretettel és megbecsüléssel kell a magyar nemzeti zászlónkat tisztelni és megóvni is, melylyel elődeink vigyázták nemzetünk és országunk ősi jelképét.

Források: (1) Kristó Gyula: Beköszöntő. In.: A Körös-Tisza-Maros-köz középkori településrendje. Délalföldi évszázadok. Szerk. Blazovich L. 1. 1985. 5. o.; (2) Takáts Sándor: Hangok a múltból. Bp., 1930. 59. o.; (3) www.krater.hu/krater.php?do=3&action=a...; (4) nagyaboru.blog.hu/.../ezredzaszlok_a_harcterem_2_resz